

Nitel Araştırma Dersinin Lisansüstü Öğrenciler ve Öğretim Elemanlarınca Bütüncül Olarak Değerlendirilmesi

A Holistic Evaluation of Qualitative Research Course by Graduate Students and Academic Staff

Yağmur Şahin*
Selami Uysal**
Lütfi Saraç***
Kerim Gündoğdu****

To cite this article/ Atıf için:

Şahin, Y., Uysal, S., Saraç, L. ve Gündoğdu, K. (2019). Bir nitel araştırma dersinin lisansüstü öğrenciler ve öğretim elemanlarınca bütüncül olarak değerlendirilmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*. 7(4), 1408-1429.
doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.4s.5m

Öz. Bu çalışma ile bir devlet üniversitesi eğitim fakültesinde Eğitim Bilimleri Bölümünde verilen Nitel Araştırma Yöntemleri dersini alan lisansüstü öğrenciler ile bölümde bu dersi veren öğretim üyelerinin bakış açısından nitel araştırma derslerinin farklı değişkenlere göre derinlemesine değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya, ilgili üniversitenin Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında, gönüllülük esasına dayalı olarak 18 lisansüstü öğrenci ile bu dersi veren 3 öğretim üyesi katılmıştır. Veri çeşitlenmesi sağlanması bakımından veriler görüşme, gözlem ve dokümanlar yoluyla elde edilmiştir ve verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma yöntemlerini eğitim bilimleri alanında önemli gördükleri; dersin işlendiği fiziksel ortama yönelik olumsuz görüşlerin yer aldığı; dersin işlenişinde araç-gereç ve materyal olarak en çok bilgisayar, projeksiyon, tez, makale ve kitapların kullanıldığı; dersin bir izlencesinin var olmasının olumlu bulunduğu; gözlem konusuna daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği; değerlendirilmede öğrenci sunumlarına, ürün odaklı çalışmalarına, okul dışı ödevlendirmelere ve sınavlara yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nitel araştırma, nitel araştırma yöntemleri, lisansüstü eğitim

Abstract. In this study, it is aimed to have those graduate students who are taking the qualitative research and those professors who are giving the course at the department of Educational Sciences, in the faculty of Education of a public university evaluate the course and previous courses in depth, depending on different variables. 18 postgraduate students and 3 professors participated in the study on a voluntary basis in the Department of Educational Sciences of the related university. Data were obtained through interviews, observations and documents in order to provide data triangulation, and content analysis was used in the analysis of the data. As a result of the research, it was seen that graduate students consider qualitative research methods important within the field of educational sciences; negative opinions about the physical environment in which the course is taught; computer, projection, thesis, articles and books are mostly used as tools and materials in the course; the presence of a course outline is found to be positive. It was also concluded that student presentations, product based studies, assignments and exams were generally included in the evaluation of the students' success.

Keywords: Qualitative research, qualitative research methods, postgraduate education

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 16.01.2019

Düzeltilme Tarihi: 18.10.2019

Kabul Tarihi: 23.10.2019

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye, e-mail: yagmur.sahin8838@gmail.com ORCID: 0000-0002-0566-5058

** Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye, e-mail: selami.uysal@adu.edu.tr ORCID: 0000-0001-5020-806X

*** Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye, e-mail: saraclutfi@gmail.com ORCID: 0000-0002-2510-0492

**** Sorumlu Yazar / Correspondence: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye, e-mail: gundogduk@gmail.com ORCID:0000-0003-4809-3405

Giriş

İnsanoğlu var olduğu günden beri kendini, çevresini, yaşadığı dünyayı ve hatta evreni anlamaya çalışmaktadır. Benimsediği bu amaç uğruna pek çok farklı alanda araştırmalar yapmış ve çalışmalarını zamanla daha sistematik bir hale getirmiştir. Bu araştırmaların gerçekleştirilmesinde merak, tetikleyici bir unsur olmuş; insanlar bilime ve bilimsel süreçlerin sistematik kontrolüne adım adım yaklaşmıştır. Peki, temellerinin Prometheus'a kadar dayandığı söylenen ve uğruna tanrıların ateşinin çalındığı 'bilim' nedir? Büyüköztürk vd. (2010), bilimi çağdaş bireyin ve toplumların bilgi edinmede, sorunlarını çözmede kullandığı temel yol olarak; Ayhan (2009), bilimsel keşiflerle ve pratik amaçlarla insanlığın hizmetine sunulmuş olsa da, teorik bilginin bir türü olarak; The National Academy of Sciences (Ulusal Bilimler Akademisi) (2008), doğal fenomenlerin test edilebilir açıklamalarını ve tahminlerini oluşturmanın yanı sıra bu süreçle elde edilen bilgi birikimini kullanmak olarak; Hohenberg (2017) ise sonuçların sıklıkla çatıştığı evrensel ve kamusal bilgi, bir insan faaliyeti olarak tanımlamaktadırlar.

Bilime dair farklı tanımlamalar bulunsa da, bilimin doğası gereği elde edilen bilgilerin sistematik ve geçerliğinin ispatlanabilir olması gerektiği, pozitivist yaklaşımdan kalan bir miras olarak kabul görmektedir. Bu nedenle bilimsel bilgiye ulaşmada izlenen yol ve kullanılan yöntemler de bütüncül ve sistematik olmalıdır. Çalışmalarda hem tümdengelim hem de tümevarım birlikte kullanılabilir ve bu çalışmalarda temel amaç var olan problemi çözmek olmalıdır (Yaşar, 1998). İnsan faktörünün yer aldığı sosyal bilimlerde var olan problemlerin yalnızca pozitivist mantıkla ele alınamayacağı ve insanla ilgili çok sayıda değişkenin varlığının bilimsel araştırmalarda dikkate alınması gerekliliği günümüzde kabul görmektedir. Bu açıdan bakıldığında, problemlerin çözümüne yönelik bilimsel araştırmalar yalnızca geçmişin çözüm yollarıyla ve tekil olarak ele alınamaz. Bu gereklilikten dolayı bilim ve bilimsel araştırmalar insanın doğası gereği her zaman nesnel sonuçlar vermeyebilir. Bir problem temelinde şekillenen bilimsel araştırmalar en geniş haliyle *nicel* ve *nitel* olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Nicel araştırmada veriler sayılar yoluyla analiz edilebilirken, nitel araştırmada sayısal veri kullanımı olmadan kişiler ve olaylar tanımlanabilmektedir (Best ve Kahn, 2006). Tarihsel süreç içerisinde farklı ve karşıt görüşleri/yaklaşımları temsil ediyor görümler de, nicel ve nitel araştırmalar sonuç itibarıyla bir uzlaşmaya dayalı hareket edebilir. Bu durum, artık iki paradigma arasında bir savaşı değil birlikte var olarak bir gücü temsil etme noktasındadır. Artık, nicel ve nitel gelenek, kendi aralarında uzlaşmış, dışarıya bakış açısında yöntem bakımından ortaya konulan farklılaşma ve değişikliğin değerli bir zenginliğin göstergesi görüşünde birleşilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bogdan ve Biklen'in (2007) belirttiği gibi 20. Yüzyıl başlarında sosyologların bütüncül olarak ele aldığı toplumsal varlıklar bireylerin hayat hikayelerinden ayrı düşünülemezdi. Aynı yüzyılın ortalarından itibaren bu yönelimin eğitim alanında verdiği ürünlerle (örn. Gömülü Kuram) nitel çalışmalarda tümevarımsal çalışmaların da temeli atılmıştır. Merriam (2013), alanda çalışan birçok nitel araştırmacının (Bogdan ve Taylor, 1975; Glasser & Strauss, 1967; Guba, 1978; Guba ve Lincoln, 1981; Patton, 2014) alana katkılarının varlığı bütüncül olarak algılama konusunda farklı disiplinlere büyük hizmet ettiğinden bahsetmektedir. Bu bakımdan nitel araştırma olguları doğal ortamında ele alan, algılayan, anlamaya çalışan ve olgulara insanların ne anlamlar yüklediğini gözlemciyi merkeze alarak sergileyen bir şemsiye etkinlik olarak farklı araştırmacılar tarafından görülmektedir (Denzin ve Lincoln, 2005, Akt. Merriam, 2013). Her ne kadar, herkes tarafından kabul görülebilecek bir tanımını yapmak zor olsa da, nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algı ve

olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konulabildiği ve bu süreçte nitel bir sürecin takip edildiği bir araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Yin (2015) ise, nitel araştırmaların yaşamları ve gerçek hayattaki sosyal davranış ve düşünceler ile rolleri anlamaya çalışmak; görüş ve perspektifleri vermek; bağlamsal koşulları aktarmak; tek bir kaynak yerine çoklu kanıtlara ulaşmak olduğuna dikkati çekmektedir.

Bireylerin ya da grupların sosyal ya da insani bir soruna yüklediği anlamı keşfetmede kullandığı bir araç olarak görülen nitel araştırma, ilk örneklerini sosyoloji ve antropoloji alanlarında vermiştir. 19.yüzyılın sonlarında çıkan ve 20.yüzyılda da devam ettirilen nitel çalışmalar, post pozitivist bir dünya görüşünün oluşmasında önemli katkılar sağlamıştır. Bu görüş sayesinde çalışmalar artık sonuca odaklanmak yerine, sonuçların nedenselliğine de yer vermektedir. Post pozitivistler tarafından incelenen problemler, sonuçları etkileyen faktörleri belirleme ve değerlendirme ihtiyacını yansıtmaktadır (Creswell, 1994). Kaynağını insan ve yaşamın kendisinden alan nitel araştırma yöntemleri daha çok sosyal bilimler alanında tercih edilmektedir. Bogdan (1972), nitel araştırmaların kavramsal ve teorik olarak sosyal bilimler üzerinde iz bıraktığını belirtir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, nitel araştırmalar gerçekliği yansıtmada ve açıklamada, başkalarına ait duygu ve düşünceleri öğrenmede, farklı yapılardan da veri elde etmede oldukça etkilidir. Nitel araştırma, gözlemciyi dünyada konumlandırın yerleşik bir faaliyettir (Mertens, 2014). Bu nedenle, yapılan her bir çalışma ile dünya görünür kılınmaktadır. Nitel araştırmayı insanın, kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak (Özdemir, 2010) görmek, çalışmalarda anlamı derinleştirmek adına önemlidir.

Öğrenenlerin gözünden nitel araştırmanın doğasını anlama amacıyla, ilgili alanyazın incelendiğinde; özellikle lisansüstü öğrencilerin nitel araştırmaya ilişkin becerilerini, algılarını ve deneyimlerini yakından inceleyen çalışmaların (Ersoy, 2015; Saban 2007; Som, 2017) bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmaların ortak vurgusu, öğrencilerin edindikleri kuramsal bilgilerin bir çalışma aracılığıyla açığa çıkarılması ve uygulamalar yoluyla öğrenmenin gerçekleştirilmesidir. Turner ve Crane (2016) düzenledikleri bir çalışmada, bu görüşü destekler nitelikte; nitel araştırma derslerinin teorik ön bir anlayış sağlamasının yanı sıra, öğrenenlere kendi başlarına çalışma yapmaya olanak tanıyan, “yerinde” deneyim kazanmalarını destekleyen bir zenginlikte de olduğunu belirtir.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Kalkınma, gelişmişlik düzeyi ve nitelik arasında doğrusal bir ilişki vardır. Nitelikli insan gücünün oluşturulmasında çağdaş üniversite kavramı ve bu kavram içerisinde, maliyeti yüksek olsa da, bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmalarının ana kaynağı olan lisansüstü eğitim büyük öneme sahiptir (Arslan, 2004; Aslan, 2007; Karakütük, 2001; Okçabol, 2004). Nitelikli ve çağdaş kalkınmanın en önemli faktörlerinden biri şüphesiz ki öğretmen ve öğretmen eğitimidir. Eğitimcilerin, yeni nesli en güncel bilgilerle donanık, en çağdaş yöntem ve tekniklerle yetiştirmesinde en önemli rollerden biri de eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümlerine düşmektedir. Bu eğitimcilerin eğitim bilimleri alanında geçmişten günümüze değişen anlayışlara sahip olması, onların bilimsel araştırma yaklaşımları konusunda yeterli kılınması ile gerçekleştirilebilir. Modern dünyada niteliğe ilişkin arayışlar sürekli bir araştırma geliştirme etkinliğiyle anlaşılmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi, nicel ve nitel araştırma paradigmasının birbirini anlaması aracılığıyla aslında iki paradigmanın birbirini tamamlaması

anlamına geldiği günümüzde tartışılmaktadır. Bu bakımdan bu araştırma, lisansüstü eğitim alan öğrencilerin eğitime yapacakları katkı çerçevesinde bu paradigmatik dönüşüm ve tamamlamayı anlamaları beklenmektedir.

Yapılan bu çalışma ile benzer yapıdaki devlet üniversitelerinde verilen nitel araştırma derslerine yönelik farklı bakış açılarının sunulması ve katılımcılarca nitel araştırma deneyimlerinin açıklanmaya çalışılması yoluyla ilgili alan yazına katkı sağlanabileceği öngörülmektedir. Nitel araştırmada her deneyimin öznel bir yaşamı algılama çabası olduğu ve özellikle vermiş oldukları derse yönelik öğretim üyelerinden elde edilen veriler, bir anlamda öz-değerlendirmeye dayalı veriler olarak düşünüldüğünde az sayıdaki araştırmalardan biri olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın ana amacı duruma ‘daha bütüncül bir perspektiften bakabilmek amacıyla, Ege Bölgesinde uzun yıllardır lisansüstü eğitim veren bulunan bir devlet üniversitesinin Eğitim Bilimleri Bölümünde verilen Nitel Araştırma Yöntemleri (NAY) dersini alan öğrenciler ile bu dersi veren öğretim üyelerinin görüşlerinin incelenmesidir. Bu araştırma, ayrıca, bu dersi almış ya da araştırmanın yapıldığı zaman diliminde alıyor olan öğrenciler ile bu dersi veren veya vermiş olan öğretim üyelerinin görüşlerine başvurulması nedeniyle aynı zamanda kesitsel bir ‘nitel araştırma program değerlendirme’ olarak görülebilir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. NAY dersine ilişkin öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin beklentileri ve karşılanma düzeyleri nasıldır?
2. Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin NAY dersinin işlenişine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
3. Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin NAY dersinin değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin NAY dersine ilişkin metaforik algıları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Lisansüstü düzeyde verilen ‘Nitel Araştırma Yöntemleri’ dersine ilişkin öğrenci ve öğretim üyelerinin görüşlerini nitel yollarla belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması seçilmesinin nedeni derinlemesine bilgi edinmeyi sağlayan nitel araştırma yöntemi olması ve nitel araştırma yöntemleri dersinin de derinlemesine incelenmesine duyulan gereksinimdir. Yıldırım ve Şimşek (2011), nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Durum çalışmasına dayalı bu araştırma öğrencilerin (katılımcıların) derse ilişkin düşüncelerini ve aynı zamanda nasıl ve niçin sorularını temel alarak, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Durum çalışmalarında veriler genellikle gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla elde edilir ve sınırlandırılmış tek bir bölümün yoğun, bütüncül bir tanımını ve analizini içerir (Merriam, 2009). Bu çalışmada da lisansüstü öğrencilerin ve

öğretim üyelerinin nitel araştırma dersine ilişkin düşünceleri derinlemesine görüşmeler yapılarak, sınırlı gözlemler yapılarak ve dersin izlenceleri incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında derinlemesine bilgi toplamak ve çalışmanın konusuna uygun olması nedeniyle amaçlı örnekleme dayalı ölçüt örnekleme seçilmiştir. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bazı ölçütlerin karşılanması önemlidir (Patton, 2014). Bu çalışmada ölçüt öğrenciler için lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma dersini almış veya derse devam ediyor olması; öğretim üyeleri için de nitel araştırma dersini vermiş ya da veriyor olmasıdır. Bu bağlamda Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) ve Eğitim Yönetimi (EY) Anabilim Dallarında lisansüstü eğitimini tamamlayan ve programlara devam eden öğrencilere ulaşılmış ve gönüllü olan 18 öğrenci ile nitel araştırma dersini bu iki ana bilim dalında halihazırda vermekte ya da vermiş olan 3 öğretim üyesi ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar

Katılımcıların cinsiyet anabilim dalı ve öğrenim durumlarına göre dağılımı Tablo 1’de görüldüğü gibidir.

Tablo 1.

Katılımcılara Yönelik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Anabilim Dalı/Bilim Dalı	Dersin Düzeyi
K1	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K2	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K3	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K4	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Yüksek Lisans
K5	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Yüksek Lisans
K6	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K7	Erkek	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K8	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Yüksek Lisans
K9	Erkek	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K10	Kadın	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K11	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K12	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Yüksek Lisans
K13	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K14	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Doktora
K15	Kadın	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K16	Erkek	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K17	Erkek	Eğitim Bilimleri/EY	Yüksek Lisans
K18	Kadın	Eğitim Bilimleri/EY	Doktora
K19	Kadın	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Öğretim Üyesi
K20	Kadın	Eğitim Bilimleri/EY	Öğretim Üyesi
K21	Erkek	Eğitim Bilimleri/EPÖ	Öğretim Üyesi

Katılımcıların 5’i yüksek lisans öğrencilerinden, 13’ü doktora öğrencilerinden ve 3’ü de öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Katılımcıların 10’u erkek, 11’i kadındır. Katılımcıların 11’i Eğitim Programları ve Öğretim, yedisi ise Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dallarında lisansüstü eğitimlerine devam etmektedir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Nitel araştırmalarda oldukça yaygın olarak kullanılan görüşme, gözlem ve doküman incelemesi (Patton, 2014) bu çalışma kapsamında da tercih edilen veri toplama araçlarındandır.

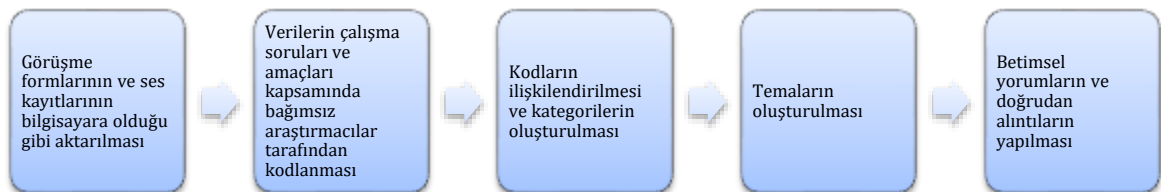
Katılımcıların bakış açılarını ve yorumlamalarını detaylı şekilde ortaya koymak ve bireysel olarak derinlemesine bilgi edinebilmek amacıyla görüşme; görüşmelerden elde edilen verilerin kontrolü bakımından da gözlemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, doküman analizi amaçlı olarak, dersi veren öğretim üyelerinden tüm ders izlenice formları talep edilerek incelenmiştir.

Araştırmanın verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde nitel araştırma yöntemleri dersini almış veya halen almakta olan lisansüstü öğrenciler ve ilgili dersi veren öğretim üyelerinden elde edilmiştir. Görüşmeler 20.04.2018/28.05.2018 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış (paralel) görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcılar arasında karşılaştırmalı olarak veri toplamaya yardım eder (Bogdan ve Biklen, 1998). Üç öğretim üyesi ve on sekiz öğrenci ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilere uygulanan form 11 soru ve 15 sonda sorusundan oluşmaktadır. Öğretim üyelerine uygulanan form ise 10 soru ve 2 sonda sorusundan oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında üç farklı araştırmacı görev almıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve toplamda 40 sayfalık görüşme metnine ulaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerinde doğrulamayı sağlamak amacıyla, katılımcılara daha sonrasında bilgisayar aracılığıyla elde edilen yazılı kayıtlar sunulmuş ve teyitleri alınmıştır.

Araştırmacılar aynı zamanda katılımcı gözlemci (Merriam, 1998) olduklarından dönem boyunca hem yapılandırılmış, hem de yapılandırılmamış gözlemler gerçekleştirmişlerdir. Gözlem formları araştırmanın yapıldığı akademik dönemde bu dersi doktora düzeyinde veren bir öğretim üyesinin dersinde doldurulmuştur ve toplam 9 maddeden oluşmaktadır. Formlar yine Nisan-Mayıs 2018 tarihleri arasında araştırmada yer alan üç doktora öğrencisi araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde, öncelikle ses dosyası olarak kaydedilen görüşmeler deşifre edilmiştir. Verileri kodlayacak araştırmacılara 40 sayfalık (25 sayfa öğrenci; 15 sayfa öğretim üyesi) deşifre metinleri ulaştırılmış ve benzer süre içinde birbirinden bağımsız olarak metinleri okuyup analiz etmeleri sağlanmıştır. Araştırmada veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir ve yorumlanmıştır. Birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilmeye (Yıldırım ve Şimşek, 2011) çalışılmıştır. Verilerin analizinde aşağıdaki sıralama izlenilmiştir.

Şekil 1. Verilerin analizinde izlenen yol

Verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar ve kategoriler için nitel aratırmayı iyi bilen iki uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Elde edilen veriler incelenerek kodlanmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) [Görüş birliği/ (Görüş ayrılığı + Görüş birliği) X 100] formülü kullanılarak kodlayıcılar arasındaki tutarlılık hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda, kodlayıcılar arasındaki tutarlılığın bir araştırmacı ile %88, diğer araştırmacı ile %90 olduğu belirlenmiştir. Bu görüş birliği yüzdesinin 80'e yakın olması makul görüldüğünden, yapılan analizlerin tutarlı olduğu söylenebilir.

Çeşitleme (triangulation) bir araştırmada iç geçerliği artırmak için en çok bilinen ve uygulanan stratejidir (Başkale, 2016; Berg, 2001; Merriam, 1998; Tailor, 2005). Görüşme, gözlem ve doküman analizi yoluyla ölçme aracı çeşitlemesine gidilmiş ve bu yolla hem çalışmanın geçerliğinin artırılması, hem de araştırmada başvuru veri toplama araçlarının olası zayıf yönlerinin giderilmesi hedeflenmiştir.

Bulgular

NAY Dersine İlişkin Beklentiler ve Karşılanma Düzeyine İlişkin Bulgular

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin 'NAY dersine yönelik algı ve beklenti' temasına ilişkin görüşlerinin kategori ve kod listesi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Derse Yönelik Algı ve Beklentiler Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Kod	
	Öğretim Üyesi	Öğrenci
Dersin işlevleri	-Sosyal olaylara farklı pencereden bakma fırsatı vermesi (1) -Karma araştırmayı anlama fırsatı vermesi (1) -Farklı bakış açısı kazandırması (1) -Nasıl ve niçin olgularını ortaya koyma fırsatı vermesi (1)	-Sosyal bilimler alanında daha uygun olması (4) -Daha derinlemesine bilgi edinme fırsatı vermesi (7) -Gerçekçi olması (2) -Farklı bakış açısı kazandırması (5) -Duygusal ve subjektif yorum yapabilme fırsatı vermesi (1) -Amaçlı gözlem ve odaklanmayı öğrenme becerisi kazandırması (1) -Araştırmacıya özgürlük tanınması (1)
Hazırbulunuşluk Düzeyi	-	-Yeterli değil (8) -Çok yüksek değil (4) -Temelim vardı (5) -Orta (2)
Beklentiler ve Karşılanma Düzeyleri	-Bilimsel araştırma yöntemlerine hakim olma (2) -Farkındalık sahibi olma (1) -Bağımsız olarak nitel araştırma gerçekleştirme (1) -Beklenti karşılandı (1)	-Nitel araştırma yöntemlerinde gelişme beklentisinde olma (7) -Makale çıkarma fikri (1) -Beklenti yoktu (1) -Beklenti karşılandı (15) -Kısmen karşılandı (1)
Endişe ve Önyargılar	-	-Endişe ve önyargı vardı (10) -Endişe ve önyargı yoktu (7)

Öğretim üyeleri ve öğrencilerin 'NAY dersine yönelik algı ve beklenti' temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, "dersin işlevleri" kategorisinde dört öğrencinin dersin sosyal bilimler

alanı için daha uygun olduğu görüşüne sahip olduğu görülmektedir. Örneğin bir katılımcı dersle ilgili olarak “Eğitim bilimleri alanında çok daha uygun bir araştırma yöntemi olduğunu düşünüyorum (K1), derken diğer katılımcı “Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sıkça kullanılan faydalı bir yöntem (K2) olduğu algısına sahiptir. Bu bağlamda alanda bu yaklaşıma öğrenciler tarafından sahip çıktığı görülmektedir.

Yine aynı kategoride yedi öğrencinin nitel araştırma dersinin daha derinlemesine araştırma fırsatı verdiği görüşünü taşıdığı; iki öğrencinin nitel araştırma dersini gerçekçi bulduğu; beş öğrencinin bu dersin farklı bakış açıları kazandırdığı görüşünde bulunduğu; bir öğrencinin, bu dersin duygusal ve subjektif yorum yapabilme fırsatı verdiğini düşündüğü; bir öğrencinin bu dersin amaçlı gözlem ve odaklanmayı öğrenme becerisi kazandırdığı görüşünü taşıdığı ve yine bir öğrencinin de bu dersin araştırmacıya özgürlük tanıdığı fikrine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda bir katılımcı “Nitel araştırmada daha derin bir bilgi var, derinlemesine bir bilgi ediniyoruz” (K5) derken, bir diğer katılımcı ise “Bize sistematik düşünmeyi ve olaylara farklı açıdan bakabilmemizi sağlayan bir ders benim için...” (K6) şeklinde görüş bildirmektedir.

‘Derse yönelik algı ve beklentiler’ temasına ilişkin öğretim üyesi görüşleri incelendiğinde, ‘Dersin işlevleri’ kategorisinde, bir öğretim üyesinin nitel araştırma dersinin sosyal olaylara farklı pencereden bakma fırsatı verdiği görüşünde bulunduğu, bir öğretim üyesinin bu dersin karma desenli araştırmayı anlama fırsatı verdiğini düşündüğü, bir öğretim üyesinin bu dersin bireylere farklı bakış açısı kazandırdığı görüşünde bulunduğu, bir öğretim üyesinin de nitel araştırma dersinin nasıl ve niçin olgularını ortaya koyduğu görüşünde bulunduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda bir katılımcı “Hem işte akademisyenler için araştırmacılar için özünde sosyal olaylara farklı pencereden bakmayı veren bir ders nitel araştırma dersi (K20) şeklinde konuşurken, bir diğer katılımcı: Nasıl ve niçin olgularını ortaya koymalarının bir anlamda yarar sağlayacağını fark etmeleri bakımından yarar sağlayacaktır” (K21) ifadesini dile getirmektedir.

‘Hazırbulunuşluk düzeyi’ kategorisi dikkate alındığında, sekiz öğrencinin bu derse yönelik hazırbulunuşlukları konusunda kendilerini yeterli görmedikleri (Açıkçası hazırbulunuşluğum çok fazla iyi değildi [K2]); Hazırbulunuşluk düzeyim biraz düşüktü. [K8]; Mental olarak hazırdım; ama altyapı olarak hazır değildim [K15]); dört öğrencinin kendi yeterliliklerinin yüksek olmadığını belirttikleri; beş öğrencinin derse yönelik temellerinin olduğu görüşünde oldukları ve iki öğrencinin de derse ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerini orta seviyede gördükleri belirlenmiştir.

‘Beklentiler ve karşılanma düzeyleri’ kategorisinde, yedi öğrenci bu derste nitel araştırma yöntemlerinde gelişme beklentisinde oldukları görüşüne sahip iken; bir öğrencinin dersin sonunda bir makale çıkarma fikrinin olduğu; bir öğrencinin derse ilişkin hiçbir beklentisinin olmadığı görülmüştür. Katılımcı 15 öğrencinin derse ilişkin beklentilerinin karşılandığını düşündükleri ve bir öğrencinin de ders ilişkin beklentilerinin kısmen karşılandığı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Aynı kategoride iki öğretim üyesinin bu derste öğrencilerin bilimsel araştırma yöntemlerine hakim olmaları beklentisinde oldukları; bir öğretim üyesinin öğrencilerin nitel araştırma yöntemlerine ilişkin farkındalıklarının olması beklentisinde olduğu; bir öğretim üyesinin ise öğrencilerin bağımsız olarak nitel bir araştırma gerçekleştirebilme beklentisinde olduğu belirlenmiştir. Bir öğretim üyesi ise beklentilerinin karşılandığı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde öğretim üyelerinin öğrencilerden derse ilişkin beklentileri ile öğrenci görüşleri arasında benzerlik olduğu görülebilir.

'Endişe ve önyargılar' kategorisine bağlı olarak, 10 öğrencinin dersi almadan önce derse yönelik endişe ve bazı önyargılara sahip olduğu; yedi öğrencinin de derse yönelik herhangi bir endişe ya da önyargısının olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerden endişe taşıyan K6 kodlu öğrenci "veri toplama ve analizinde zorlanacağım konusunda endişelerim vardı" şeklinde endişesini dile getirirken, bir başka endişe taşıyan öğrenci K17 "biraz endişelerim vardı bunu yapabilecek miyim yapamayacak mıyım diye" şeklinde görüş bildirmiştir. Endişe taşıyan öğrencilerin genellikle daha öncesinde yüksek lisans düzeyinde bu dersi almayan öğrenciler olduğu düşünüldüğünde bu durum anlayışla karşılanabilir. Aynı kategoride, doktora düzeyinde yapılan bir dersin ilk haftalarından başlamak üzere çeşitli gözlemler yapılmıştır. Öğretim üyesinin soruları karşısında öğrencilerin verdikleri uygun cevaplar öğretim üyesini memnun etmiş ve öğretim üyesinin "bu dersi daha önce alan kaç kişi?" sorusuna verilen cevaplardan anlaşıldığı kadarıyla grubun çoğunluğunun dersi yüksek lisans aşamasında giriş niteliğinde almalarından dolayı derse ilişkin kaygı ve endişelerinin olmayabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Bu bakımdan doktora düzeyine öğrenci almadan önce giriş niteliğinde yapılan derslerin, uygulama yapma açısından sağladığı fırsatlar dikkate alınabilir. Ayrıca, yine bu bağlamda öğrencilerin dersten genel olarak temel beklentilerinin ise nitel araştırma yöntemleri ile desenlenmiş bir çalışmayı daha etkili ve verimli olarak yapabilmek olduğu görülmüştür.

NAY Dersinin İşlenişine Yönelik Bulgular

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin 'nitel araştırma yöntemleri dersinin işlendiği fiziksel ortam' temasına ilişkin görüşlerinin kategori ve kod listesi Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3.

Dersin İşlendiği Fiziksel Ortam Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Kod	
	Öğretim Üyesi	Öğrenci
Olumlu Görüşler	-Ortam olumlu (1)	-Ortam olumlu (3)
		-Rutubetli (2)
Olumsuz Görüşler	-Karanlık (1)	-Karanlık (5)
	-Havasız (1)	-Havasız (5)
	-Gürültülü (1)	-Küçük derslik (4)
	-Fiziksel anlamda eksik (1)	-Olumsuz yerleşim düzeni (1)
Öneriler	-Yerleşim U biçiminde olabilir (1)	-Işıklıdırma daha iyi olabilirdi (1)
		-Daha ferah bir yer olabilirdi (1)

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin 'dersin işlendiği fiziksel ortam' temasına ilişkin bakış açıları incelendiğinde üç öğrenci ile yalnızca 1 öğretim üyesinin 'olumlu görüşler' taşıdığı görülürken, aynı kategoriye yönelik 'olumsuz görüşler'in daha sıklıkla dile getirildiği dikkati çekmektedir. Dokuz öğrencinin ortamı olumsuz bulduğu ve bu olumsuz koşulların ortamın rutubetli (K2), havasız, karanlık, küçük yapıda olması ve olumsuz yerleşim düzeni olmasından kaynaklandığı ve iki öğretim üyesinin de ortamın karanlık, havasız, gürültülü ve fiziksel anlamda eksik olması nedeniyle olumsuz bulduğu belirlenmiştir. Olumsuzluğu dile getiren öğretmenlerden biri 'Sınıf şartlarının öğrenme için çok uygun olmadığını düşünüyorum. Havalandırma, ışık, sıra düzeni gibi pek çok sorun var' (K6) görüşünü ifade ederken bir öğretim üyesi de "Sınıf karanlık, yarım akıllı bir tahta var bazen çalışıyor, havalandırma için bir pencere yok. Yan tarafta lisans derslikleri var, sesler karışıyor. Yani sınıf şartları şart değil' (K19) düşüncesini taşımaktadır. Sınıfın dar olması ve ışıklandırmasının iyi olmamasından dolayı

tahtada yapılan işlemleri görememe riskleri barındırdığı bazı öğrenciler (K8, K14 & K16) tarafından dile getirilmiştir. “Dersin işlendiği fiziksel ortama ilişkin öneriler” kategorisinde bir öğrencinin ışıklandırmanın iyileştirilmesi ve ortamın daha iyi bir yer olması gerektiği önerisinde bulunduğu; bir öğretim üyesinin de sınıf yerleşiminin ‘U’ biçiminde olması gerektiği ve dersin daha küçük öğrenci gruplarıyla işlenmesi gerektiği önerilerinde bulunduğu belirlenmiştir. Bir ders grubunda yapılan gözlemlerin sonucunda dersin yapıldığı fiziksel ortamın rutubetli olduğu, sonradan sınıfa dönüştürüldüğü, (bir lisansüstü dersliğin sahip olması gerektiğinden) fazla ince ve uzun yapıda olduğu, bilgisayar ve projeksiyon sisteminin sonradan eklendiği, projeksiyon perdesinin olmadığı, akustiğin sorunlu olduğu ve ders için kısmen yeterli olduğu belirlenmiştir.

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin “nitel araştırma yöntemleri dersinde kullanılan araç-gereç ve materyaller” temasına ilişkin görüşlerinin kategori ve kod listesi Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Derste Kullanılan Araç-Gereç/Materyaller Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Kod	
	Öğretim Üyesi	Öğrenci
Araç-Gereç/Materyal Varlığı	-Projeksiyon cihazı (2) -Akıllı tahta (1)	-Kitap ve dokümanlar (13) -Projeksiyon (11) -Tez ve Makaleler (9) -Bilgisayar (9) -Akıllı tahta (1) -Ses kayıt cihazı (1)
Araç-Gereç/Materyal Yeterliliği	-	-Yeterli (10) -Yeterli değil (3) -Kısmen Yeterli (1)
Araç-Gereç/Materyale İlişkin Öneriler	-	-Nvivo vb. yazılımı kullanımı(2) -Daha çok çalışma örneği (5) -Bilgisayar uygulamaları (2) -Ses ve video kayıt cihazları (1)

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘derste kullanılan araç-gereç/materyaller’ temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “araç-gereç/materyal varlığı” kategorisine yönelik olarak 9 öğrenci katıldıkları farklı nitel araştırma derslerinde tez ve makalelerin kullanıldığını, 13 öğrenci kitap ve dokümanlardan yararlandığını, 9 öğrenci bilgisayar kullanıldığını, 11 öğrenci araç olarak projeksiyon kullanıldığını, bir öğrenci akıllı tahta kullanıldığını ve bir öğrenci de ses kayıt cihazından yararlandığını dile getirmiştir. İki öğretim üyesi, derslerde öğretim aracı olarak projeksiyon cihazının, bir öğretim üyesi akıllı tahtanın ve üç öğretim üyesi de kitap ve çeşitli dökümanların kullanıldığını belirtmiştir. Öğretim üyeleri ve farklı bazı öğrenciler bu kategoriye yönelik olarak “*Ders kitabı, diğer kaynaklar, makaleler, tezler, kendi defterim var not tuttuğum ve bence yeterli (K3): Bilgisayar, projeksiyon, ders kitapları, makaleler, tezler, sunumlar (K6): Kuramsal kitaplar kullandık yani... (K10); örnek makaleler, tezler, yabancı kaynaklar kullandık (K16): Bilgisayar projeksiyon cihazı kullanıldı (K19): Hem Türkçe hem de İngilizce okumaları gereken çalışmalar, tezler, makaleler de bulunuyor. Kitaplarımız var (K20)*” düşüncelerini dile getirmiştir.

‘Araç-gereç/materyal yeterliliği’ kategorisinde 10 öğrencinin materyalleri yeterli bulduğu; bir öğrencinin kısmen yeterli bulduğu; üç öğrencinin de yeterli bulmadığı görülmektedir. “Araç-

Gereç/Materyale İlişkin Öneriler” kategorisinde, 5 öğrencinin derslerde daha çok örnek çalışma/olay kullanılmasına (*Yazılı olarak bir makale incelemek, uygulamayı göstermek açısından biraz daha genişletilebilir. Teknolojiden biraz daha faydalanmak gerekiyor... [K12]: Nitel çalışma örnekleri görmek isterim sık sık...[K14]; Çalışma örnekleri arttırılabilir mesela [K11]*); iki öğrencinin Nvivo gibi yazılımların kullanımına; iki öğrencinin bilgisayar uygulamalarına (*Bilgisayarda uygulama yapabiliydik! [K9]*); bir öğrencinin de ses ve video kayıt cihazlarının kullanımına yönelik önerilerde buldukları görülmüştür. Derste yapılan gözlemler öğretim üyelerinin genellikle bu derslerde araç-gereç/materyal kullandıkları şeklindeki ifadeleriyle örtüşmektedir. Genel olarak bakıldığında derslerde daha çok projeksiyon, bilgisayar ve kitapların kullanıldığı gözlenmektedir.

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘nitel araştırma yöntemleri dersinin işlenişi’ temasına ilişkin görüşlerinin kategori ve kod listesi Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Dersin İşlenişi Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Öğretim Üyesi	Öğrenci
İzlençe/Plan ve Yaşanan Sorunlar	-Var olması (3)	-Var olması (18)
	-Paylaşılması (2)	-Paylaşılması (13)
	-Paralellik (2)	-Ders akışıyla paralellik (13)
	-Büyük oranda paralellik (1)	-Açık ve anlaşılabilirlik (12)
	-Öğrencilerin planda olmayan görevleri (1)	-Sözleşmeli izlençe (4)
	-Öğrenci sayısının fazlalığı (1)	-Ders akışıyla paralellik olmaması (2)
Derse Hazırlık	-Okumalar (3)	-Okumalar (16)
	-Örnek sunum (2)	-Not çıkarma (1)
Yöntem ve Teknikler	-	-Anlatım (11)
	-	-Tartışma (6)
	-	-Not Alma (4)
	-	-Soru-cevap (3)
	-	-Örnekleme (3)
Öneriler	-	-Gösterip yaptırma (1)
	-	-Anekdot paylaşımı (1)
	-	-Konunun tüm öğrenciler tarafından anlatılması (1)
	-	-Yapılan çalışmalar üzerinden gidilmesi (1)
		-Farklı branşlardan çalışmalar üzerinden gidilmesi (1)

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘NAY dersinin işlenişi’ teması altında ‘izlençe/plan ve yaşanan sorunlar’ kategorisine ilişkin görüşleri incelendiğinde 18 öğrencinin derste bir izlençenin verildiğini; 13 öğrencinin bu izlençenin öğrencilerle paylaştığını; 12 öğrencinin bu izlençeyi açık ve anlaşılır bulduğunu; 13 öğrencinin de izlençenin ders akışına paralel ilerlediğini belirttikleri görülmüştür. Plan ve izlençe ile ilgili öğrenci ifadeleri incelendiğinde bazı öğrencilerin konuya yönelik ortak ifadeleri şu şekildedir: ‘*Dersin bir planı/izlençesi vardı, verildi, paylaşıldı, onu takip ettik ve uyduk. Çok detaylı, açık ve anlaşılırdı. Dönem başında paylaşıldı. Hafta hafta da takip edildi (K1, K3, K6, K11)*. İzlençeye ilişkin olarak iki öğretim üyesinden alınan “*Evet, var. Her hafta neler yapılacağı belli ..... uyum sağlayarak hafta hafta ilerliyoruz. bazen planda olmayan okul içi görevlendirmeler, toplantılar gibi ekstrem durumlar*

çıkabiliyor, ancak bunun haricinde aksilikler çok yaşanmıyor” K19 ve “Dersin bir izlencesini, planını oluşturdum ve dönemin başında onlardan ne beklediğimi detaylı olarak öğrencilerime verdim” (K21) ifadeleri bu bağlamda dikkat çekicidir. Doktora dersinde yapılan gözlemlere bağlı olarak izlencenin tüm öğrencilerde olduğu ve anlatılan ders ile ilgili hafta konularının paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu anlamda öğretim üyelerinin genel olarak derse ilişkin izlenç hazırladıkları ve öğrencilerle paylaştıkları ve bunların mümkün olduğunca ders akışıyla paralel tuttukları söylenebilir. Derste doküman olarak kullanılan izlencenin ayrıntılı olarak her hafta hangi konuların işleneceğini, ders amaç ve kazanımlarını, yararlanılacak kaynakları, değerlendirme sürecinde öğrenci sorumluluklarını belirtmesi açısından kullanışlı, kolay izlenebilir ve özellikle dönem sonu değerlendirme etkinlikleri bakımından ayrıntılı bir doküman olarak hazırlandığı belirlenmiştir.

‘Derse hazırlık’ kategorisinde, 16 öğrencinin ders hazırlığı sürecinde okuma yaptığı ve bir öğrencinin de not çıkardığı görülmektedir. Bu görüşlerin doğruluğu bağlamında üç öğretim üyesi, öğrencilerin okumalar yaptığını (Örn. *Okuma yapıyorum derslerle ilgili.. [K5]*), kendilerinin de örnek sunumlar hazırladıklarını (*Benim sunumlarım var, sunumları devam ettiriyorum [K21]*) belirtmişlerdir.

‘Yöntem ve teknikler’ kategorisinde, 11 öğrenci derste öğretim üyesinin anlatımı; 6 öğrenci tartışma; 4 öğrenci not alma; 3 öğrenci soru cevap; 3 öğrenci örnekleme; bir öğrenci gösterip yaptırma ve bir öğrenci de anekdot paylaşımı yöntem ve tekniklerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerden alınan bazı cevaplar şu şekildedir: *“Hocamız slaytlarla konuyu görselleştirdi, ancak daha çok soru-cevap ve tartışma şeklinde dersimizi işledik (K6); herkes konuları paylaştı. Hafta hafta onları anlattılar. Bir kaç hafta zaten dönem başında zaten hoca kendisi anlattı (K7); Önce bir örnek gösteriyor bize hoca. Anlatıyor, örneğini gösteriyor sonra biz uygulamasını yapıyoruz. Genellikle gösterip yaptırma tekniği (K8); Anlatım, tartışma, örnekler getirebiliyordu konuyla ilgili (K10)”*. Bu bağlamda derslerde sunuş yoluyla öğretim stratejisine başvurulduğu, düz anlatım, soru-cevap, tartışma tekniklerinin de genel olarak yer aldığı belirlenmiştir.

‘Öneriler’ kategorisinde yalnızca öğrenciler görüş bildirmiştir. Bir öğrenci konunun tüm öğrencilerin katılımıyla sunulması; bir öğrenci alanda gerçekten yapılan iyi çalışmalar üzerinden gidilmesi ve bir öğrenci de farklı branşlardaki çalışmalar üzerinden gidilmesi (*farklı branşta çalışmalar olabiliirdi aslında.. [K5]*) gibi uygulamalı ders işlenmesini öneri olarak sunmuşlardır. Öneriler ile ilgili alınan *Tamamen yapılan çalışmalar üzerinden gelişse ders daha iyi olur (K8)* ve *‘gerçekten yapılmış, uygulanmış çalışmalar görsek bence daha verimli olur’ (K14)* görüşleri bu görüşleri doğrulamaktadır.

NAY Dersinde Ölçme Değerlendirme Boyutuna İlişkin Bulgular

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘NAY dersinde ölçme değerlendirme’ temasına ilişkin görüşlerinin kategori ve kod listesi Tablo 6’da sunulmuştur.

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘NAY dersinde ölçme değerlendirme’ temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, ‘öğretmen değerlendirmesi’ kategorisinde, öğrencinin başarısının değerlendirmesinde 12 öğrenci dönem sonu ürün çalışmasının, 9 öğrenci sunumların, 5 öğrenci ödevlerin, 6 öğrenci makale-tez incelemelerinin, 6 öğrenci sınavların, 2 öğrenci derse katılımın ve 2 öğrenci de akran değerlendirmesinin ağırlıklı puanlandırmada etkili olduğunu

belirtmişlerdir. Bunun yanında, benzer dersleri veren iki öğretim üyesi ürün çalışması ve sınavların, birer öğretim üyesi da sunumların, ödevlerin, derse katılımın, makale-tez incelemesinin ağırlıklı puanlandırmada etkili olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6.

NAY Dersinde Ölçme Değerlendirme Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Kod	
	Öğretim Üyesi	Öğrenci
Öğretmen Değerlendirmesi	-Sınav (2)	- Ürün çalışması (12)
	-Ürün çalışması (2)	- Sunumlar (9)
	-Sunumlar (1)	- Makale-tez inceleme (6)
	-Ödevler(1)	- Sınav (6)
	-Derse katılım(1)	- Ödevler (5)
	-Makale-tez inceleme (1)	- Akran değerlendirme (2)
Yeterlik Algısı		- Derse katılım (2)
		-Yeterliyim (6)
		-Kısmen Yeterliyim (6)
		-Yetersizim (1)
	-Görüşmede iyi (3)	-Görüşme iyi (9)
	-Gözlemde yetersiz (3)	-Doküman analizi iyi (6)
	-Doküman analizinde iyi (2)	-Gözlem yetersiz (4)
	-Yöntem seçiminde kafa karışıklığı (1)	-Gözlem iyi (3)
	-Durum çalışmasında iyi (1)	-Durum çalışması iyi (6)
		-Fenomenoloji iyi (4)
	-Kültür bilim yetersiz (2)	
	-Eylem araştırması iyi (1)	

Bu kategoriye yönelik olarak dersi veren öğretim üyeleri ve dersi alan öğrencilerden alınan bazı cevaplar şu şekildedir: “Başarımız derse katılım, verilen sunum, ödevlerimiz, ödevlerimizdeki içerik, sunum becerisi, örnekler, yapılan uygulama çalışmaları, bu çalışmaların uygunluğu belirlendi” (K1); “Bir vize, makale incelemesi var, araştırmaya dayalı ödevler var. Bir de makale çıkaracağız” (K3); “Ders sonunda makale formatında bir nitel çalışma sunumu, tez incelemesi, sunum gibi puanlamalar vardı” (K6) ve “birbirimizi değerlendirdik/akran değerlendirmesi yaptık” (K10); “öncelikli olarak hazırlanan raporlar ders içi durumlarımız çalışma performanslarımız ve dönem sonunda mutlaka kolektif bir çalışmayla ilgili bir değerlendirme yapıyordu hocamız” (K18); bir sınav olacak, derse devam, tartışmalara katılım yüzde on-on beş oranından etkileyecek. Finalde zaten bir ürün ortaya koyacaklar” (K21). Tüm bu görüşler ve ifadeler dikkate alındığında değerlendirme boyutuna ilişkin derste ortaya konulan değerlendirme gereklerinin öğrenciler tarafından anlaşılmış ve dersin postpozitivist özelliği bağlamında yorumlamacı bir süzgeçten de geçirilerek işlenmeye çalışıldığı dikkati çekmektedir.

‘Yeterlik algısı’ kategorisine ilişkin verilere göz atıldığında, dersi alan öğrencilerden, derste nitel araştırma yapabilme konusunda elde etmiş oldukları yeterlikleri ve düzeylerini düşümlerini istenmiştir. Öğrencilerden altısı kendilerini yeterli, altısı ise kısmen yeterli gördüklerini bildirmiştir. Yalnızca bir öğrenci yetersiz olduğunu düşünmektedir. Araştırma desenlerinde altı öğrenci durum çalışmasına, dört öğrenci fenomenolojiye, bir öğrenci eylem araştırmasına yönelik yeterlik algısının iyi düzeyde olduğunu bildirirken; iki öğrenci kültürbilim yöntemini bir araştırmada kullanabilme konusunda yetersiz olduklarını belirtmiştir. Nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden gözlemi kullanabilme konusunda üç öğrenci kendilerini iyi derecede yeterli hissettiklerini belirtirken, dört öğrenci gözlem yapabilme konusunda yetersizlik algısına sahip

olduklarını bildirmiştir. Dokuz öğrenci görüşme tekniğinde iyi olduklarını ve altı öğrenci de doküman analizinde iyi olduklarını belirtmişlerdir. Aynı konuda öğretim üyelerinin, öğrencilerin ders sonunda kazanmış oldukları olası yeterlikleri değerlendirmeleri istendiğinde, üç öğretim üyesi öğrencilerin gözlem konusunda yetersiz olduklarını, ancak görüşmede yeterli olduklarını; iki öğretim üyesi ise öğrencilerin doküman analizi yapabilme konusunda iyi olduklarını ve desen olarak genelde durum çalışmasını daha iyi anladıkları ve iyi olduklarını belirtmişlerdir. Bir öğretim üyesi da öğrencilerin yöntem seçiminde kararsız kaldıklarını ya da kafa karışıklığı yaşadıklarını belirtmiştir. Konuyla ilgili olarak üç öğrenci “*Kendi başıma gerçekleştirebilirim ama benim her zaman uygulama ile ilgili sıkıntılarım olmuştur (K1); Görüşme konusunda da olabilir, ama gözlem konusunda yetersiz hissediyorum (K2); Gözlemden daha eksik olacağımı düşünüyorum (K7)*” şeklinde, bir öğretim üyesi ise “*Öğrenciler yöntem seçme konusunda biraz kafa karışıklığı yaşıyorlar (K21)*” şeklinde görüş belirtmiştir.

NAY Dersine İlişkin Metaforik Algılara Ait Bulgular

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin “derse ilişkin metaforik algıları”nın araştırıldığı ve “nitel araştırma dersini neye benzetirsiniz? Neden?” sorusuna dayalı olarak elde edilen verilere dayalı bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Derse Yönelik Metaforik Algılar Temasına İlişkin Kategori-Kod Listesi

Kategori	Kod	
	Öğretim Üyesi	Öğrenci
Algılar	-Lego (1) -Kauçuk ağacı (1)	-Kazı, inşaat (1)
		-Derin okyanus (1)
		-Suya Dalma (1)
		-Kayık (1)
		-Gerçeklik (1)
		-Maceracı gezgin (1)
		-Bukalemun (1)
		-Kedi (1)
		-Köşeleri olmayan esnek nesne (1)
		-Edebiyat (1)
		-İğne ile kuyu kazma (1)
		-İnce bağırsak (1)
		-Uzun ve sıkıcı bir roman (1)
		-Kişiyi özel gözlük (1)
-Koklamak (1)		
Gerekçeler	-Sürekli deneme yapılması (K20) -Esnekliğin olması (K21)	-Ekmek kadayıftı üzerinde kaymak (1)
		-Derine indikçe yeni şeyler keşfetme (4)
		-Gerçeğin değişebileceği (4)
		-Ayrıntının önemi (2)
		-Yeniden yapı oluşturma (1)
		-Ufuklara yelken açma (1)
		-Birebir duygu ve düşünce barındırma (1)
		-Sürprizler (1)
		-Kalıplarla çizilmeme (1)
		-Gerçekliğe ayna tutma (1)

Öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilerin ‘derse yönelik metaforik algılar’ temasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, ‘algılar’ kategorisinde, öğrenciler nitel araştırma yöntemleri dersini

‘kazı- inşaat, derin okyanus, suya dalış, kayık, gerçeklik, maceracı gezgin, bukalemun, kedi, köşeleri olmayan esnek nesne, edebiyat, iğneyle kuyu kazma, ince bağırsak, uzun ve sıkıcı bir roman, kişiye özel gözlük, koklamak ve ekmek kadayıfı üzerinde kaymak’ gibi olgu ve nesnelere benzetirken; öğretim üyeleri, bu dersi ‘lego’ (*Çünkü, sürekli olarak yapıp bozarak, deneyerek yapılıyor [K20]*) ve ‘kauçuk’ ağacına benzetmektedir.

‘Gerekçeler’ kategorisinde, benzetmelerine yönelik gerekçelerini açıklarken dört öğrenci, “derine indikçe yeni şeyler keşfetme” (*İğneyle kuyu kazmaya benzetiyorum. İnsanların söylediklerinden anlam çıkarıyoruz, uğraşyoruz, küçük küçük ilerliyoruz, ayrıntılar önemli [K11]*); dört öğrenci “gerçeğin değişebilmesi”; iki öğrenci “ayrıntının önemi”; bir öğrenci “yeniden yapı oluşturma”; bir öğrenci “ufuklara yelken açma” (*Derin bir okyanusa benzetiyorum. Derinlere indikçe yeni şeyler karşılaşıyoruz [K2]*); bir öğrenci “bire bir duygu ve düşünce barındırma”; bir öğrenci “sürprizlerin olması” (*Nitel araştırma dersi, bence maceracı bir gezgine benzer. Yola çıkarsınız ancak yolda sizi sürprizler bekler [K6]*); bir öğrenci “kalıplarla çizilmeme” ve bir öğrenci de “gerçekliğe ayna tutma” ifadelerini kullanmışlardır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmanın temel amacı, nitel araştırma dersini alan lisansüstü öğrenciler ile bu dersten sorumlu öğretim üyelerinin bu derse ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu açıdan bu çalışma aynı zamanda nitel araştırma dersine ait eleştirel bir program değerlendirmesi olarak görülebilir. Bu sayede birçok üniversitede, özellikle Eğitim Fakültelerinde verilen bu dersler aracılığıyla eğitimcilerin ve öğrencilerin bilimsel araştırma konusunda yorumlamacı yeterliklere ne derece sahip olduklarına ilişkin bir kanı oluşabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, nitel araştırma yöntemleri dersinin sosyal bilimler alanında ve özellikle eğitim bilimlerinde araştırmacılara derinlemesine bilgi sağlaması ve yeni bir bakış açısı kazandırması açısından oldukça ihtiyaç duyulan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Som (2017)’un yaptığı bir çalışmada, lisansüstü öğrenciler nitel araştırmanın derinlemesine bilgi sağlayarak araştırma probleminin sebebini ortaya koyan bir yaklaşım olduğu ve araştırma konusuna farklı bakış açısı sağlamanın yanında, konunun yeni yönlerini keşfetmeyi sağladığı bulgusuyla benzerlik sergilemektedir. Yıldırım (1999) tarafından dile getirilen, nitel araştırma yöntemleri ile eğitim araştırmalarında genel bulguların ötesinde detaylı ve derinlemesine bilgilere ulaşmanın amaçlanması hususu bu durumu destekleyen bir ifadedir.

Araştırma bulgularına göre öğretim üyeleri ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersin yapıldığı fiziksel ortama ilişkin görüşlerinin olumsuz olduğu görülmektedir. Olumsuz görüşlerin, dersin yapıldığı sınıfın karanlık, havasız, rutubetli ve gürültülü olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Dersin yapıldığı sınıf ortamının daha iyi koşullarda olmasına yönelik getirilen önerilerde sınıf yerleşiminin daha farklı hale getirilmesi ve ortamda ışıklandırmanın daha iyi olması ve ortamın daha ferah hale getirilmesi önerilerine ulaşılmıştır. Karaküçük (2008); personel, fiziksel mekân, donanım, öğrenme araç-gereçleri, özel düzenlemeler gibi alt öğelerden oluşan ve dinamik bir yapıya sahip olan eğitim ortamlarının, etkili bir öğrenme ve öğretme sürecinde oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Derse yönelik konsantrasyon ve motivasyona etki eden ve hatta öğrenmeyi etkileyen faktörler arasında, Hutchinson (2003) oda sıcaklığı, oturma konforu, arka plan gürültüsü ve görsel dikkati dağıtıcı unsurlardan bahseder. Dersin işlendiği fiziksel ortamın iyileştirilmesi önerisinin yanı sıra, dersin daha küçük gruplarla

daha verimli hale gelebileceği önerisinde bulunulmuştur. Bu sonuca benzer olarak Saban (2007), lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algılarını belirlemek istediği çalışmasında, nitel araştırma yöntemleri dersinin daha küçük öğrenci gruplarıyla yürütülmesi önerisi de bu çalışma sonuçları dikkate alındığında anlamlıdır.

Saville, Zinn, Brown ve Marchuk (2010), ders izlencelerinin öğrencilere dersle ilgili önemli bilgiler sağlamasının yanı sıra öğretimin etkililiği ile ilgili algıları etkileyebilen bir çeşit yol haritası olduğundan bahseder. Bu çalışmada da, nitel araştırma dersine yönelik bir ders izlencesinin var olduğu, izlencenin öğrencilerle paylaşıldığı, açık ve anlaşılır olduğu, genellikle dersin akışıyla paralellik gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgular Gündoğdu, Küçükkoğlu ve Kaya'nın (2007) eğitim bilimleri öğretim üyelerinin dersin başında bir izlençe ile bilgilendirme sağladığı ve derslerin bu bilgilendirmeye dayalı ve düzenli olarak yapıldığı verisiyle benzerlik arz etmektedir. Ders izlencesi ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada, öğrenci ve fakülte üyelerinin görüşlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen Garavalia vd. (1999), ders izlencesinin meslektaşlar, yöneticiler ve öğrenciler tarafından kullanılan değerli bir iletişim aracı olduğunu belirtir. Bu nedenle ders ile ilgili detaylı bilgilere ulaşabileceğimiz izlencelerin takip edilmesinde karşılaşılabilecek sorunları belirlemek de oldukça önemlidir. Bu çalışmada, öğretim üyelerinin izlencenin kullanımına yönelik karşılaştığı sorunlar olarak öğrenci sayısının fazlalığı ve öğrencilerin planda olmayan görevlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğrenci sayısı ne kadar fazla olursa olsun öğretim üyelerinin dersin ilk haftasında öğrencileri hedefe götürecek unsurlardan öğrencileri haberdar etmesinde büyük yarar görülmektedir.

Diğer tüm dersler gibi, nitel araştırma derslerinin ne şekilde yürütüleceği öğretim üyesinin sahip olduğu eğitsel arka plan ve anlayış çerçevesinde değişiklikler gösterecektir. Bu çalışmada dersin işleniş ve derste kullanılan araç-gereç ve materyaller de araştırılmıştır. Öğrencilerin görüşlerine göre nitel araştırma yöntemleri dersinde araç-gereç ve materyal olarak daha çok bilgisayar, projeksiyon, tezler, makaleler ile kitap ve dokümanlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun kullanılan araç-gereç ve materyalleri büyük oranda yeterli gördüğü anlaşılmaktadır. Yeterli görmeyenlerin de önerisi, bu derste daha çok gerçek araştırma konularına dayalı uygulama/çalışma örneklerinin sağlanması yönündedir. Bu sonuca benzer olarak, Chatfield, Cooper, Holden ve Macias vd. (2014) yaptıkları bir çalışma sonunda, nitel çalışmada öğrencilerin deneysel öğrenmeyi oldukça önemsediklerini ve çatışma analizi ve çözümlenme yoluyla nitel çalışmanın değerinin anlaşıldığını vurgulamışlardır. Yine Hein (2004) nitel araştırma dersinin öğretiminde, araştırmanın çeşitli aşamalarında sınıf içi pratik uygulama sağlanmasının yanı sıra çeşitli nitel metodolojileri içeren araştırma örneklerini kullanmanın da öğrencilerin bu metodolojileri anlamalarını artırmada önemli olduğunu belirtmektedir.

Öğretim üyeleri ve öğrencilerin nitel araştırma yöntemleri dersinin işlenişine yönelik görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin derse hazırlık sürecinde en çok okumalardan yararlandığı ve ders işlenişinde en çok anlatım ve tartışma yöntemlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin dersin işlenişine yönelik önerileri incelendiğinde, konunun tüm öğrenciler tarafından aktarılması/sunulması ve yapılan çalışmaların daha çok uygulamaya yönelik olması önerileri getirilmiştir. Elde edilen bu bulgu Demirbolat'ın (2005) yüksek lisans öğrencilerinin program ve öğretim üyelerinden beklentilerini incelediği çalışmasıyla da benzerlik göstermektedir. Buna göre, dersin işlenişinde öğrencilerin beklentileri alanyazında yer alan yenilikçi uygulamalardan yana olmakla birlikte, dersin uygulama temelli, akran değerlemesine dayanan, proje ve grup çalışmalarını destekleyen bir yapıda olmasına dayalıdır. Yine benzer olarak Çetin ve Dikici (2014), çalışmalarında öğretmenlerin lisansüstü kademedeki aldıkları derslerin işlenişinde

uygulama ağırlıklı bir sürecin takip edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bunun yanında, öğrencilerde dersin işlenişinde yararlanılan teknikler konusunda elde edilen veriler, Gündoğdu, Küçüköğlü ve Kaya (2007) tarafından yapılan bir çalışmada derslerde düzenlatım, tartışma, soru-cevap tekniklerine yer verildiği bulgusuyla da benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla dersin işleniş konusunda öğretim elemanlarının kendilerini daha aktif öğrenme yaklaşımları açısından değişime hazır hissetmedikleri anlaşılmaktadır.

Öğretim üyeleri ve öğrencilerin nitel araştırma yöntemleri dersine yönelik değerlendirme boyutu görüşleri incelendiğinde; öğrenci değerlendirmelerinin en çok sunular, ürün çalışmaları, tez ve makale incelemeleri ve sınavlar yoluyla yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Görülmektedir ki öğrencilerin ders başarısı tek vuruşluk sınavların yanında, daha çok tamamlayıcı özellikler sergileyen bir değerlendirme yaklaşımı sergilenerek yapılmaktadır. Bu da lisansüstü derslerde öğrenci merkezlik kavramına dikkat edildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Öğrencilerden derse yönelik olarak öz-değerlendirme (öz eleştiri) yapmaları istendiğinde ise, öğrencilerin araştırma yöntemleri konusunda yeterliliklerine yönelik kendilerini yeterli ve kısmen yeterli gördüğü belirlenmiştir. Öğrenciler, gözlem konusunda genellikle yetersiz olduklarını belirtirken; görüşme ve doküman analizinde kendilerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçla benzerlik taşıyan bir çalışmada, Ersoy (2015) doktora öğrencilerinin nitel bir araştırmada gözlem yapma süreçlerinde zorlandıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada öğrenciler ve öğretim üyeleri öğrenci başarısının değerlendirilmesinde klasik ölçme değerlendirmenin yanında, tamamlayıcı (alternatif) ölçmeye de yer vermektedir. Bu bulgu Gündoğdu, Küçüköğlü ve Kaya'nın 2007 yılında eğitim bilimleri lisansüstü derslerinin incelenmesine yönelik araştırmasında, ağırlıklı olarak klasik değerlendirme yapıldığı bulgusuyla çelişmektedir. Ancak bu durum, bu iki araştırma arasında geçen 13 yılda ölçme değerlendirmede yorumlamacı paradigmanın da lisans düzeyinde olduğu gibi lisansüstü eğitimde öne çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan bu çalışmanın farklı üniversitelerde lisansüstü düzeyde verilen bu tür benzere derslere yönelik ortaya bir fotoğrafın çıkarılmasını sağladığı söylenebilir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre nitel araştırma yöntemleri dersinin verimli olarak geçmesi için farklı alanlarda yapılmış çalışma örneklerinin öğrenme ortamında sunulmasının, öğrencilere uygulama yapma fırsatı verilmesinin ve anında geri bildirimlerle öğrenme sürecinde verimliliğinin artırılmasının, daha küçük gruplarla öğretimin gerçekleştirilmesinin, dersin yürütüldüğü fiziksel ortamın öğrenme üzerindeki etkisinin gözetilerek düzenlenmesinin, araştırmada gözlem konusuna daha çok ağırlık verilmesinin bu derse yönelik öğrenme-öğretme süreçlerine olumlu katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca nitel araştırma dersleri kapsamında çağın gereklerine uygun bilgisayar destekli nitel veri analizi programları kullanılması önerilmektedir. Bu araştırma doktora düzeyinde verilen bir nitel araştırma dersi çerçevesinde, diğer nitel araştırma dersini alan öğrencileri ve dersi veren öğretim üyelerini kapsamaktadır. Bu tür derslerde öğrencilerde daha verimli bilimsel araştırma alt yapısı sağlanabilmesi bakımından, araştırma sonucunda ortaya çıkan temalardan yararlanılarak belirlenebilecek nitelik göstergelerine dayalı daha geniş ve kapsayıcı karma araştırmalar yapılması önerilebilir.

Kaynaklar / References

- Arslan, H. (2004, Temmuz). *Öğrenci, öğretmen, öğretmen adayı ve öğretim elemanı gözüyle öğretmen yetiştirme*. XIII. Eğitim Bilimleri Ulusal Kongresi'nde sunulan sözlü bildiri. Malatya.
- Aslan, G. (2007). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne kayıtlı doktora öğrencilerinin lisansüstü öğretime ilişkin sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 250-270
- Ayhan, H. (2009). Bilim ve bilimsel yöntemler. *Bilimsel Araştırma ve Düşünce Süreçleri Semineri*, 54.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences* (4th ed.). Nediham Heights: Allyn & Bacon.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Pearson Education Inc.: USA.
- Bogdan, R. (1972). *Participant observation in organizational settings*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.
- Bogdan, R., & Taylor, S. J. (1975). *Introduction to qualitative research methods: A phenomenological approach to the social sciences*. John Wiley & Sons.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education*. Boston: Pearson.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chatfield, S. L., Cooper, R., Holden, E., & Macias, K. (2014). Enhancing the experience: A multiple case study of students' experiences using arts-based techniques in learning qualitative research. *The Qualitative Report*, 19(41), 1-13.
- Creswell, J. W. (1994). *Research design: qualitative and quantitative approaches*. Sage Publications, Inc.
- Çetin, A., ve Dikici, R. (2014). Eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri dersinin etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 981-994.
- Demirbolat, A. O. (2005). Yüksek lisans öğrencilerinin program ve öğretim elemanlarından beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 47-64.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 549-568.
- Garavalia, L. S., Hummel, J. H., Wiley, L. P., & Huitt, W. G. (1999). Constructing the course syllabus: Faculty and student perceptions of important syllabus components. *Journal on Excellence in College Teaching*, 10(1), 5-21.
- Glasser, B., & Strauss, A. (1967). Grounded theory: The discovery of grounded theory. *Sociology the journal of the British sociological association*, 12(1), 27-49.
- Guba, E. G. (1978). *Toward a Methodology of Naturalistic Inquiry in Educational Evaluation*. CSE Monograph Series in Evaluation, 8. (ERIC Document Reproduction Service No. ED466345).
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1981). *Effective evaluation: Improving the usefulness of evaluation results through responsive and naturalistic approaches*. <https://www.gwern.net/docs/sociology/1981-guba-effectiveevaluation.pdf> adresinden 07.05.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Gündoğdu, K., Küçüköğlü, A. & Kaya, H. İ. (2007, Ekim). *Bir durum çalışması: eğitim bilimleri bölümünde lisansüstü eğitim sürecinin öğrenci ve öğretim elemanı algılarıyla nitel olarak değerlendirilmesi*. III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumunda (LESEMP2007) sunulan sözlü bildiri. Eskişehir.
- Hein, S. F. (2004). I don't like ambiguity: An exploration of students' experiences during a qualitative methods course. *Alberta Journal of Educational Research*, 50(1), 22-38.
- Hohenberg, P. C. (2017). *What is science?*. <https://arxiv.org/abs/1704.01614> adresinden 02.05.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Hutchinson, L. (2003). ABC of learning and teaching: Educational environment. *BMJ: British Medical Journal*, 326 (7393), 810- 812.
- Karaküçük, S. A. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel/mekansal koşulların incelenmesi: Sivas ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 32(2), 307-320.
- Karakütük, K. (2001). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme, lisansüstü öğretimin planlanması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative reserach and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and interpretation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mertens, D. M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods*. Thousand Oaks, CA: SAGE publications.
- National Academy of Sciences (2008). *Science, evolution and creationism*. Washington, DC: NAS Press.
- Okçabol, R. (2004, Temmuz). *Öğrenci, öğretmen, öğretmen adayı ve öğretim elemanı gözüyle öğretmen yetiştirme*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri. Malatya.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Saban, A. (2007). Lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17 (1), 469-485.
- Saville, B. K., Zinn, T. E., Brown, A. R., & Marchuk, K. A. (2010). Syllabus detail and students' perceptions of teacher effectiveness. *Teaching of Psychology*, 37(3), 186-189.
- Som, İ. (2017). Lisansüstü eğitim gören öğrencilerin nitel araştırma becerilerine ilişkin ihtiyaçlarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 255-265.
- Turner, G. W. & Crane, B. (2016). Teaching and learning qualitative methods through the dissertation advising relationship: perspectives from a professor and a graduate. *Qualitative Social Work*, 15(3), 346-362.
- Yaşar, Ş. (1998). *Çağdaş bilim anlayışı. Çağdaş yaşam çağdaş insan*. Can. G. (Ed.). (ss. 154- 162). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2015). *Qualitative research from start to finish*. New York: Guilford Publications.

Yazarlar

Yağmur Şahin, Şanlıurfa'nın Karaköprü ilçesindeki bir lisede İngilizce öğretmeni olarak çalışmakta ve Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine devam etmektedir. 2010 yılında Dumlupınar Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı lisans eğitimini, 2016 yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretimi yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır.

Selami Uysal, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'nde idari personel olarak görev yapmaktadır. Eğitim programları ve öğretim ve nicel veri analizi ilgi alanlarındandır. 2017 yılından itibaren Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim doktora programına devam etmektedir.

İletişim

MEB, Öğretmen Yağmur Şahin
Necip Fazıl Kısakürek Anadolu Lisesi,
Karaköprü, Şanlıurfa.
Email: yagmur.sahin8838@gmail.com

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel
Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi,
AİSYEM Binası, Efeler, Aydın
Email: selami.uysal@adu.edu.tr

Lütfi Saraç, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda halen öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Çalışma alanlarını, eğitim programları ve öğretim, öğretmen yetiştirme oluşturmaktadır. Daha özelden ise yaşam boyu öğrenme, yetişkin eğitimi, İngilizce eğitim programları ile ilgilenmektedir.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Efeler, Aydın

E-mail:lsarac@adu.edu.tr

saraclutfi@gmail.com

Kerim Gündoğdu sırasıyla Hacettepe Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim programından lisans Newcastle Üniversitesinden yüksek lisans ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinden aynı alanda doktora derecelerini almıştır. Atatürk Üniversitesinde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalıştıktan sonra Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde 2012 yılında doçent ve 2017 yılında profesör ünvanlarını almıştır. Uzmanlık konuları eğitimde program geliştirme ve değerlendirme, nitel araştırma, demokrasi ve insan hakları eğitimi, değerler eğitimi ve öğretmen yetiştirmedir. Uluslararası dergilerde editörlükleri bulunmaktadır.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Efeler, Aydın

Email: kerim.gundogdu@adu.edu.tr

Summary

Purpose and Significance. Curiosity has been a triggering factor in the realization of the researches, and people have come closer to science and scientific processes. The science is defined as the modern way gaining knowledge for modern individuals and societies, as the main way to solve the problems, as well as creating testable explanations and predictions of natural phenomena using the knowledge gained through this process. Although there are different definitions of science, the systematic and validity of the information obtained by the nature of science is expected to be ensured. Therefore, the path and methods used to reach scientific knowledge should be holistic. Scientific research, shaped on the basis of a problem, is broadly divided into two categories: quantitative research and qualitative research. In quantitative research, data can be analyzed by numbers. However, individuals and events can be identified without the use of digital data in qualitative research. Qualitative research, which is seen as an instrument that individuals or groups use to discover the meaning they have imposed on a social or humanitarian problem. Qualitative research is very effective in reflecting and explaining reality, learning emotions and thoughts of others, and obtaining data from different structures. It is an established activity that locates the observer in the world. The common emphasis of the qualitative studies is to reveal the theoretical knowledge acquired by the students through a study and to realize learning through practices. Similar to these studies, this study also investigate the perceptions and experiences of the graduate students who took this course formerly and faculty members who give the course on the ‘Qualitative Research’ course in a public university’s Educational Sciences department.

Methodology. In this study qualitative case study method was used. Qualitative study mainly consists of interviews, as well as document analysis and observation. In this case study, it was tried to determine the thoughts of graduate students and faculty members about the qualitative research course by in-depth interviews. The study was carried out with 18 students who completed their graduate education at the Educational Sciences Department of Adnan Menderes University, and with 3 faculty members specialized in qualitative research. In order to collect in-depth information, the criterion sampling was selected within the scope of purposive sampling. Five of the participants were masters’ students, thirteen of them were doctoral students and three of them were faculty members. 10 male and 11 women were participated the study. Eleven of the participants continue their graduate studies in the Curriculum & Instruction; seven of them are in Educational Administration division. The data were collected by semi-structured interview form developed by the researchers. Three faculty members and eighteen students were interviewed face to face. Three different researchers were involved in the collection of data. The data obtained from the interviews were recorded with a voice recorder and interview texts were created. In order to ensure validation in the statements of the participants, written records were presented to the participants and their approvals were obtained. Studies have also carried out both structured and unstructured observations throughout the period, as they are also participant observers. It was observed that the data obtained from the observations were consistent with the results of the interviews. Course plans are the sources used in document analysis. It has been observed that the faculty members have completed the course process by adhering to these sessions. The data were analyzed by content analysis technique. The data similar to each other are tried to be gathered around certain concepts and themes. The reliability coefficient was found to be 88% with one researcher and 90% with the other researcher.

Results. In the category of Expectations for the Qualitative Research Methods Course, it was determined that the students did not have any anxiety about the lesson when considering the relations between the instructor and the student in the observations made from a lesson group. Some of the participants stated that the teaching environment had a negative effect. The learning environment should be more contemporary. Course materials are partially sufficient. During the course, projection and computer are mainly used; smart board and voice recorder are important; books and documents are used. The findings are similar to the students and the instructors. Many of the students find course materials adequate. In the course, it is suggested that more sample studies should be done and Nvivo program should be used. The curriculum should be in parallel with the course. It was observed that the tasks which were not included in the plan were given to the students over time. Sixteen students reported that they had to do reading before coming to class. Courses are generally taught through lectures, discussions, demonstrations and discussions. In the evaluation of the course, more product evaluation is weighted. Homework and presentations are given and exams are held. Some students stated that they were confused about the choice of method in the research. The students have shown themselves as more adequate in their researches as case studies, phenomenology, cultural studies and action research. Interview and document review are more widely known by students. However, inability to observe is more common. Furthermore, in this study, students defined the course through different metaphors.

Discussion and Conclusion. The main purpose of this study is to determine the opinions of the graduate students who are taking a course on qualitative research and the faculty members responsible for this course. With this research, it is aimed to present a picture about qualitative research methods. According to the research findings, the qualitative research methods course is very necessary in the field of social sciences and especially in educational sciences. In addition, it was concluded that qualitative research methods are useful in providing in-depth information to researchers. These results coincide with the information on the importance of qualitative research in various studies. Hutchinson (2003), Saban (2007) and Karaküçük's (2008) research on how to do this course are similar to the data in this study. The proposal of the students to reinforce the course through examples is also mentioned in the work of Saban (2007) and Chatfield et al. (2014). The participants' views on the course are parallel to the views of Garavalia et al. (1999) and Gündoğdu, Küçükoğlu and Kaya's (2007) findings. When the suggestions of the students about the course are examined, it was determined that all the students should be informed about the subject and that they should be more oriented towards the studies. The findings of Çetin and Dikici's (2014) studies support this. The graduate students and faculty members also agreed that the students are generally insufficient in observations. A crucial finding in this study of having 'difficulties with observation and analysis of observation' is similar to the study done by Ersoy (2015) who concluded that doctoral students had difficulty to do observation in qualitative research.